

Bedrijfsleven

Horecaondernemingen krijgen vaker dan ze lief is met criminaliteit te maken. In de loop van de tijd zijn preventieve maatregelen genomen, die behoren tot het bekende repertoire, bijvoorbeeld cameratoezicht. Maar het preventiebeleid kan verder worden ontwikkeld. Tal van maatregelen zijn denkbaar – zoals het geschikt maken van het experimentele informatienetwerk hotels voor andere typen horecaondernemingen. Via het gemeentelijk vergunningstelsel kunnen preventiemaatregelen bij horecaondernemers onder de aandacht worden gebracht. Nog een mogelijkheid is om bepaalde preventiemaatregelen op te nemen in de Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan.

CRIMINALITEIT TEGEN HORECAONDERNEMINGEN

door Saskia Dekkers, Joost Bos en Ger Homburg

De auteurs zijn werkzaam bij Regioplan Beleidsonderzoek in Amsterdam.

Niet alleen burgers, maar ook bedrijven en instellingen hebben te maken met criminaliteit en onveiligheid.

Uit onderzoek naar slachtofferschap onder ondernemers blijkt dat de helft van de Nederlandse bedrijven en instellingen ooit slachtoffer is geweest van criminaliteit (zie figuur 1).

De horeca is een van de meest getroffen sectoren: bijna zestig procent van de

bijna 40.000 horecazaken wordt jaarlijks slachtoffer van een vorm van interne of externe criminaliteit.

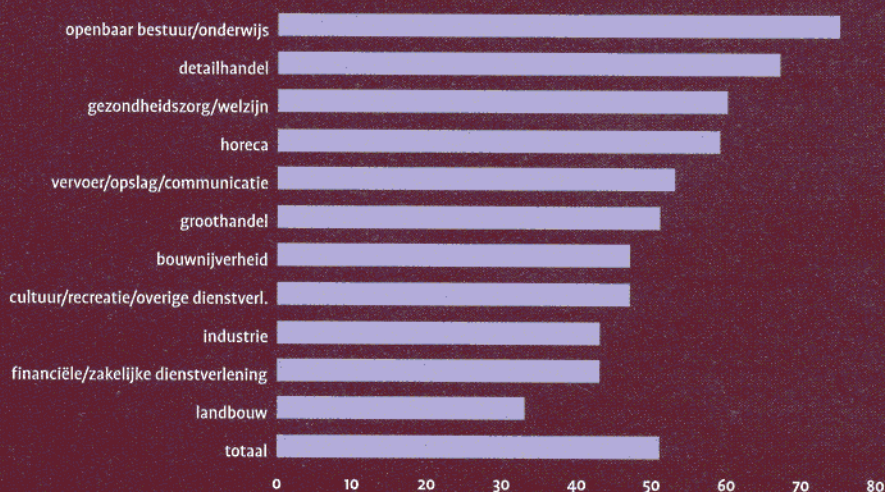
De meest voorkomende delicten zijn vandalisme, overvallen en inbraken.

Om criminaliteit tegen het bedrijfsleven aan te pakken is in januari 2004 het Actieplan Veilig Ondernemen van het Nationaal Platform Criminaliteitsbeheersing (NPC) van start gegaan.

Een van de projecten uit het Actieplan is gericht op de horeca. Om het preventiebeleid in deze sector mede te kunnen ontwikkelen heeft Regioplan in

opdracht van het ministerie van Justitie en Koninklijke Horeca Nederland (KHN) een onderzoek uitgevoerd naar de meest voorkomende delicten tegen horecaondernemers. Het onderzoek was gericht op vandalisme, overvallen en inbraken gericht tegen de horeca. De analyse heeft geleid tot aanzetten voor oplossingsrichtingen voor horecaondernemers en andere partijen in de politieel-justitiële keten.

Figuur 1> Aandeel ondernemingen dat slachtoffer was van criminaliteit, in procenten (N=5.141)

Tabel 1> Slachtofferschap van vernieling onder horecaondernemingen

AANTAL KEER SLACHTOFFER	1	2-5	6-10	> 10	TOTAAL	GESCHAT AANTAL PER JAAR
Gebouw	12%	11%	2%	1%	26%	39.300
Glas en/of servies	5%	6%	3%	3%	17%	186.500
Inboedel	7%	8%	3%	2%	20%	35.400

Bron: H. Geveke, R. Jaosten, E. Braam en N. Mertens. Horeca en veiligheid. Verslag van een kwantitatief onderzoek onder ondernemers in de Nederlandse Horeca. Den Haag: B&A-Groep, 1997.

VANDALISME

Onderzoek naar vernieling binnen de horeca laat zien dat horecaondernemers regelmatig slachtoffer worden van vernielingen aan het gebouw, vernieling van glas of servies of vernieling aan de inboedel (tabel 1).

De daders van vandalisme zijn te vinden onder het uitgaanspubliek. Vandalisme gebeurt meestal niet met een vooropgezet plan, maar komt voort uit impulsieve acties van het uitgaanspubliek. Oorzaken van vandalisme zijn vaak frustratie, verveling en prestige. Frustratie ontstaat wanneer jongeren geweigerd worden in bepaalde horecagelegenheden. Verveling ontstaat na

De daders van vandalisme zijn te vinden onder het uitgaanspubliek.

sluittingstijd wanneer de jongeren blijven hangen in het uitgaansgebied, maar nergens meer naar binnen kunnen. 'Prestigevandalisme' is vaak een gevolg van de groepsdruk. De problemen worden nog eens versterkt door de drempelverlagende werking van drugs en alcohol. Vandalisme tegen horecaondernemers manifesteert zich in grote lijnen op dezelfde manier als vandalisme in andere sectoren. Maar vooral de aanwezigheid van groepen jongeren en het gebruik van alcohol en drugs maakt dat

vandalisme een serieus probleem is voor de horecasector.

OVERVALLEN

Overvalcriminaliteit komt veel minder vaak voor dan vandalisme en vormt maar een klein percentage van alle geregistreerde criminaliteit in Nederland. Overvallen zorgen echter wel voor een grote bijdrage aan de onveiligheidsgevoelens. Overvallen zijn voor slachtoffers veelal een traumatische ervaring, vooral omdat de daders vaak grof geweld gebruiken of hiermee dreigen. In tabel 2 staan de overvallen naar horecasector weergegeven over de jaren 1998-2003. Vooral snackbars lopen een groot risico om slachtoffer te worden van overvallen. Het aantal overvallen op maaltijdbezorgers is in de loop van de jaren flink afgenomen.

De daders, in tegenstelling tot de daders van vandalisme, behoren niet specifiek tot het uitgaanspubliek. Zij komen in sommige gevallen wel als bezoeker in uitgaansgelegenheden, maar dan met de bedoeling om deze te inspecteren voor een mogelijke overval. Professionele overvallers kunnen herkend worden aan een objectkeuze op grond van een hoge buitverwachting. Aangezien de buitverwachting bij de meeste horecagelegenheden laag is (in tegenstelling tot bij bijvoorbeeld banken), kan verondersteld worden

dat de horeca te maken heeft met meer beginnende en impulsieve daders. De horecabranche kenmerkt zich ten opzichte van andere sectoren wel door een aantal factoren die de kans op

De openheid en gastvrijheid die horecaondernemers willen uitstralen staan bepaalde veiligheidsmaatregelen in de weg.

overvallen vergroten. In horecagelegenheden (met name in cafés en snackbars) is vaak contant geld aanwezig; in veel mindere mate dan in de detailhandel wordt gebruik gemaakt van pinbetaling. Maar ook door de vrije toegankelijkheid zijn horecaondernemers een makkelijke prooi voor overvallers. De openheid en gastvrijheid die horecaondernemers willen uitstralen staan bepaalde veiligheidsmaatregelen in de weg. Tevens zijn horecagelegenheden vooral geopend op de tijdstippen die overvallers voornamelijk uitkiezen om toe te slaan, namelijk in de donkere avonden. De grote impact die overvallen hebben op slachtoffers en het verhoogde risico voor horecaondernemers zorgt er voor dat overvalcriminaliteit zeker een probleem vormt voor de horecabranche.

Tabel 2> Overvallen naar horecasector 1998-2003 in absolute aantallen

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Café, discotheek	69	47	48	40	43	43
Coffeeshop	25	38	21	23	23	14
Hotel	33	35	29	33	47	47
Restaurant	89	105	100	91	80	76
Snackbar	148	132	147	122	116	119
Maaltijdbezorgers	144	122	215	175	84	91
Overige	27	24	21	17	26	37
Totaal	535	503	581	501	419	427

Bron: Nationale Recherche Informatie

INBRAKEN

De horeca is iets vaker dan andere sectoren slachtoffer van inbraken. Cijfers van het NIPO (de eerder genoemde nulmeting van de Monitor Bedrijven en Instellingen uit 2002) geven aan dat 18 procent van de horecaondernemingen in het jaar 2001-2002 slachtoffer is geworden van inbraken in gebouwen of transportmiddelen. In Nederland is er weinig bekend over de populatie bedrijfsinbrekers. Inbrekers gaan veelal planmatig te werk, blijkt uit onderzoek (M. Kruissink en E.G.

Wiersma, *Inbraak in bedrijven. Daders, aangiftes en slachtoffers onderzocht*. Arnhem, Gouda Quint, 1995). Zij maken daarbij gebruik van tips van bijvoorbeeld werknemers van het bedrijf waar ingebroken gaat worden. Bij de objectkeuze laten inbrekers zich vooral leiden door de situering van het pand (goede vluchtwegen en weinig sociale controle). Inbrekers gaan in sommige gevallen ook impulsief te werk, waarbij zij zich laten leiden door de spanning van het plegen van een inbraak. Tevens is ongeveer de helft van de daders tijdens een inbraak meestal onder invloed van drugs, omdat zij verslaafd zijn of omdat drugs de angst kan reduceren. Anders dan bij vandalisme

en overvallen zijn de risicofactoren voor inbraken in horecaondernemingen weinig horecaspecifiek. Horecaondernemingen lopen hetzelfde risico om slachtoffer te worden van inbraken als andere sectoren.

PREVENTIEMAATREGELEN

Het voorgaande laat zien dat horecaondernemers relatief vaak slachtoffer zijn van criminaliteit tegen bedrijven en instellingen. Dit vertaalt zich echter niet in meer aandacht voor het probleem. Horecacriminaliteit wordt veel vaker geassocieerd met uitgaansproblematiek. Toch zijn er in de loop van de tijd veel preventieve maatregelen genomen, niet alleen door horecaondernemingen zelf, maar ook door politie en gemeenten. Te denken valt aan het afnemen van de kas, goede procedureafspraken over het openen en sluiten van een onderneming, cameratoezicht, extra surveillance, de horecatelefoon, het vervoeren van uitgaanspubliek na sluitingstijden en nog veel meer.

Het onderzoek van Regioplan moest input opleveren voor het Actieplan Veilig Ondernemen. In het onderzoek zijn verschillende experimenten,

strategieën en beleidsontwikkelingen naar voren gekomen die in dit verband bruikbaar kunnen zijn.

INFORMATIENETWERK HOTELS

In het najaar van 2004 is KHN gestart met een experiment, waarbij hotels via een module op de website van KHN informatie met elkaar kunnen uitwisselen over allerlei vormen van criminaliteit, zoals *walk-outs*, insluiping, verkrachting, overvallen, et cetera. Aangesloten leden ontvangen een waarschuwing van alle meldingen van het systeem. Bij het welslagen van het experiment zou het breder getrokken kunnen worden naar andere typen horecaondernemingen die zich voor een dergelijk informatienetwerk lenen.

VEILIG UITGAAN

Sinds 1998 is er een groot aantal gemeenten die convenanten-Veilig Uitgaan hebben afgesloten met politie, openbaar ministerie en horecaondernemers. Een van de positieve effecten van deze convenanten is dat het de communicatie tussen de verschillende partners verbetert. De convenanten zijn vooral gericht op veilig uitgaan, maar kunnen ook een functie hebben in de handhaving en preventie van

vandalisme, overvallen en inbraken. Hetzelfde geldt voor het instrument Kwaliteitsmeter Veilig Uitgaan (KVU), dat een verdere operationalisering van de convenanten Veilig Uitgaan vormt. De KVU zorgt er voor dat de naleving van afspraken meetbaar wordt gemaakt. Mogelijkerwijs kunnen bepaalde preventiemaatregelen of oplossingsrichtingen worden opgenomen in de KVU.

VERGUNNINGENSTELSEL

Vanuit de zijde van de gemeente zou het gemeentelijke vergunningenstelsel misschien kunnen worden gebruikt om bepaalde preventiemaatregelen bij horecaondernemers onder de aandacht te brengen. In de exploitatievergunning (alhoewel niet alle gemeenten met een dergelijke vergunning werken) of de gebruiksvergunning (voor ondernemingen

waar meer dan vijftig gasten in kunnen) zou er bijvoorbeeld naast de fysieke veiligheidseisen van gasten, ook een module ten aanzien van de sociale veiligheid van personeel en gasten kunnen worden opgenomen (te denken valt aan technopreventieve maatregelen).

VEILIGHEIDSSCAN HORECA

De veiligheidsscan is ontwikkeld door het Bedrijfsschap Horeca en Catering en is een instrument om het beveiligingsniveau van horecaondernemers in kaart te brengen. De veiligheidsscan geeft een oordeel over de beveiligingssituatie van een horecaondernemer en geeft advies op maat.

Aanvankelijk was het de bedoeling dat de politie de veiligheidsscan bij horecaondernemers zou afnemen, maar achteraf bleek dit te tijdrovend waardoor niet alle politieregio's hieraan meewerken. Het door de horecaondernemer zelf laten afnemen van de scan stuit op bezwaren van objectiviteit. Een mogelijke oplossing is het inschakelen van een preventieadviseur, bijvoorbeeld vanuit KHN.

vormen van criminaliteit te wapenen, kunnen er veel maatregelen worden genomen. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in eerste instantie bij de horecaondernemers zelf. Zij kunnen de risico's beheersen door relatief dure technopreventieve maatregelen, maar ook door goedkopere sociale en organisatorische maatregelen te nemen. Niet alleen horecaondernemers, maar ook actoren als de gemeente, politie en KHN, kunnen een bijdrage leveren aan het verminderen van de criminaliteit tegen horecaondernemers. Een combinatie van maatregelen en een goede verdeling van verantwoordelijkheden moet in de toekomst zorgen voor een veiligere uitgaansomgeving, niet alleen voor het uitgaanspubliek, maar ook voor de horecaondernemers en hun personeel. <<

BRANCHEORGANISATIES

Brancheorganisaties (in de horeca betreft het dan voornamelijk KHN) kunnen een grote rol spelen in het vergroten van het bewustzijn van de risico's die ondernemingen lopen om slachtoffer te worden van vandalisme, overvallen en inbraken. Te denken valt aan het geven van voorlichtingsbijeenkomsten, trainingen (bijvoorbeeld overvaltrainingen) of preventieadviezen. Tevens kan certificering als eis voor lidmaatschap van de brancheorganisatie het risicobewustzijn vergroten. Overigens zijn niet alle horecaondernemingen aangesloten bij KHN. Om een zo groot mogelijk bereik te bewerkstellingen zouden naast KHN ook de Kamer van Koophandel of gemeenten een rol kunnen spelen.

TOT SLOT

Horecaondernemers lopen een vergroot risico om slachtoffer te worden van vandalisme, overvallen en inbraken. Om zich tegen deze